

נייע יידישע

פעסטער צייטונג

דיוועס בלאטס ערשיינט דריימאל וואכענטליך...

אויף דיוועס צייטונג קאנן מאן יעדע מאגן פונעם ערירען...

№. 30, פֿעסט. מאָנטאָג י"ד תמוז התרמ"ד. Budapest, den 7. Juli 1884.

פֿאַרעננע אין עסטערייכ-אונגאַרן.

אנטי-סעמיטיע. פֿרענעליען אונד אָסענ-שטרייט.

אין ווען טרייבען עס דיא אנטי-סעמיטיען זייט איינען מאנען גאר ארי. זיא שלאגען וואהל ניכט דען יודען דיא פֿעסטער אין דאפֿר האבען זיא אבער דאס שטרעבען אין דען וואהל-פֿערזאמלונגען דיא אונער הארטעסטען שקאנדאלע אינד שלאגערען הערפֿארצורופֿען אס געזען אונד געזען דיא פֿאנדען אין ווען קין דעם וואהל-בעצירקע, לאנד-שטראסען וועהלען-פֿערזאמלונגען שטאמט. - עס ווארדען פֿיר וועגען בעצירק דרייא קאנדידאטען אויפגעשטעללט: דער ליבעראלע דריי גרייב ל דער דעמאקראט מאָריץ געל האל אונד דער אנטי-סעמיטישע בוכהאלדער קאַרנעליאוס פֿעטטער. מערקווידיג היעבייא איזט, דאס דיווע וועהלער-פֿערזאמלונגען פֿאַן איינע נאָרן ווען פֿער-רופֿענען אנטי-סעמיטיען, נאמענס האל לא מא אי איינבערופֿען ווארדען.

דער ליבעראלע קאנדידאט גרייב ל קאַנ-טע קראנקהייטס-האלבער ניכט ערשיינען, וועס-האלב דער געמיינדע-ראטה פֿראטאראוס דעססען פֿאַרנאמט פֿערלעזען וואַלטען. - דאָך דיא אנטי-סעמיטישע פֿעהרנדיקעסטיען דיעס הויך איינען פֿורכט-בארען שקאנדאל, וואַבייא מעהרערע דיווער קער-לע אויס דעם פֿערזאמלונגען-זאאלע היינטיגעוואָר-פֿען ווארדען, נאָרן זאָ ערגינג עס אויך דעם דעמא-קראטישען קאנדידאטען גרעל ל, דעס זאָ אָפֿט ער דען מונד צום שפֿרעכען אָפֿגעטען, וועסנעט דער-אנטי-סעמיטישע דאס שימפֿס-וואָרט: "אָכס! אָכס!" צוגעשלידערט ווארדען.

נון נאהם אבער דער אנטי-סעמיטיען-קאנדי-דאט פֿעטטער דאס וואָרט אונד בענאן זאָ-גלייך מיט איינער פֿערלימונג גענען דען ווענער געמיינדע-ראטה דריי ל ו זען דער יעטצט ביים דעמאקראטישען קאנדידאטען גרעל ל היעלט. פֿעטטער זאגטע: דריי ל ו זען דער איזט כאראקטערלאָן: ער ווארדען גור מיט הילפע דער אנטי-סעמיטישען אין דען ווענער געמיינדע-ראטה היינטיגעוועהלט, דא ער דאמאלס מיט אונס אין שטיצ-אונד טרוטצ-בנדיגס גענען דיא ווען? שלאָס יעטצט ווענדעט ער זיך פֿאַן אונס אב! דאס איזט איינע כאראקטערלאָזיקייט!

יעטצט ענטשטאנד אין פֿורכבארער לערס. דיא איינען שריען: "נאָרן אינטערעסאנטע ענטהיל-לונגען דאס!" - פֿאַן דעם אנדערען זייטע ווארדע גערופֿען: "דאס איזט ניכט וואהר! זאָ שטואוס איזט איינע פֿיעכע אנטי-סעמיטישע פֿערלימונג!" - דריי ל ו זען דער ערהאָב זיך אין גראָסער אויפ-גענונג אונד ריעף דעם פֿעטטער צו: "האבען זיא ניכט געוואוסט, דאס איך איס פֿונקטע דער "יודענ-פֿאנע" אונד ערדעס דענק אלס זיא? אָדער ניכט?" - פֿעטטער זען דער אנטי-סעמיטישע פֿערלימונג: "יא, יא, זיא ווארען איס פֿונקטע דער "יודענ-פֿאנע" מיט מיר פֿאַללקאממען איינפֿער שטאנדען?" (שאל-לענדעס געלעכטער זייטענס דער אנטי-סעמיטיען: ביפֿאַלל-קלאטישען אָהנע ענדע; פֿאַן זייטען דער דעמאקראטישען ערטאנעטע דאָנגער-רופֿען: "ניכט וואהר! ניכט וואהר! אללעס איזט פֿערלאָגענהייט אונד באַזע פֿערלימונג!) דריי ל ו זען דער ריעף נייערדינגס: "אויך האבע זיינע צייט אין געגענווארט צואהרליבער אנטי-סעמיטישען ערקלערט, דאס אויך מיט איהנען אין דער "יודענ-פֿאנע" ניכט געהע... דא נאהם וועדער פֿעטטער דאס וואָרט

אונד זאגטע: "וואס וואַללען זיא! אויך וויר געהען יא ניכט אויף מאָדטשלאג דער יודען אויס! זיא הא-בען מיר ערקלערט, דאס זיא גור ניכט אָ פֿעטטער גענען דיא יודען אויפֿטרעטען קאננען. אויך זאגטע איהנען דאמאלס, אויך טרעטע דעם פֿאַן איהנען גענדינדעטען פֿעראיינע גור בייא, ווען קיין יודע אין דעמועלבען זיין דארף! - זיא ערווידערטען העררופֿען: "לאססען זיא דאס גור מיינע זאָרע זיין! אויך געבע איהנען מיין וואָרט, דיא יודען ווער-דען פֿאַן זעלבסט געהען?" (גראָסער טומולט, שקאנ-דאלאָזע אויפֿטרעטען: דריי ל ווענער רופֿט ערדענט: "פֿערלימונג! פֿערלימונג! אללעס פֿרעכע פֿער-לימונג!) -

דא דער אויסברוך בלוטיגער רופֿערען דראָה-טע, ערקלערטע דער פֿאַרוטצענדע דיא פֿעראממ-לונג פֿיר געשלאַסען.

אונד דעם, איינפֿעצאכען איזט ניכט אויפֿגעהאָ-בען, טאנס דארף אס געזען דיוועס, גענען דיא שרלאַגערען וורקליך לאָן. דער היפֿטשקאנדאל-מאכער וואר דער פֿאַרוטצענדע זעלבסט, נעמליך דער אנטי-סעמיטישע האללאמא, דיא דעמאקראטישן-אָלד-טען ריענען נעמליך ניכט צום פֿאַרוטצענדען הא-בען אונד דעם פֿענען: בייא דעם אנטי-סעמיטישען האבען אויך בוכען מיטגעשטימטען: "דא ערטאנטע דיא דאָנגערנדע שטימע האל לא מא איס: דיא דעמאקראטישן זינד לייטער בובען... עס פֿאַלגען נון אויפֿטרעטען, דיא זיך ניכט מעהר שיל-דען לאססען. - אונד פֿאַללע פֿיערטלע שטונדע דיוועט דאס טאָבען אונד לערמען אויס זאָלע, דאס נייעמאנד איינען לויט שפֿרעכען קאננען. - גענדליך ערשאלטע עס אויס טיווענד קעהלען: "גערדער מיט האללאמא! ער מוס היינטער! האָך ל ו זע-גען ער!" - עס בענאן אין געגענווייניגע שטאַסען אונד אָהרפֿייען: מעהרערע פֿליכטעטען אויס דעם זאאלע מיט איינגעדריקטען רופֿען, ענדליך געלאנג עס, אין שרייבען צום פֿערלעזען צו ברנינגען, וואָרן אין אונגענאנטער דיא אנציינע מאכטע, דאס פֿיר דען אבער איינע מאססענ-פֿירנעלייא דער אנווע-זענדען אנטי-סעמיטישען בעשלאַסען זיא... גלייך דארף ווארדען דיא אנטי-סעמיטישען היפֿטלינגע האל לא מא איס פֿעטטער אונד דריי ל ו פֿאט-טא אי פֿאַן הונדערטען דעמאקראטישען ערגריפֿען, היינט אונד הער-געשטאַסען אונד אונטער פֿירכ-טערליכעס נעשריא אויף דיא שטראסען געזעטט. - אויף דער רעדנער-בוהע זעלבסט ענטווקעלטע זיך איינע פֿורכטבארע באלגערייא: האללאמא האַלטע איינען פֿאַליצי-קאָממיסער הערבייא דער איבער דען גאנצען ערקוויקלעכען פֿאַרפֿאלל אין פֿראַטאַקאַלל אויפֿנאהם.

זאָ ענדעטע דער אנטי-סעמיטיען-שקאנדאל אס געזען דעזעס אין ווען. - דעם, אנטי-סעמיטיען-קראוואללען, לאססען וויר הער דען "אָסענ-שטרייט" פֿאַלגען:

וויא וויר איס פֿאַראויס אין דער פֿאַרלעטצ-טען נוממער אונגעקרינגט זאָ איזט עס אויך געקאָמ-מען, ווען דיא עסטערייכישע רעגירונג פֿיר דען פֿיעה-טראנספֿארט פֿאַן גאליציען נאך ווען בייא דען עסטערייכישען שטאאטס-באהנען טאריפֿ-בעניגטמטען ערוויקטע, דאמט דאס גאליצישע פֿיעה אויסשליעסליך נאך ווען געטרעבען ווערדע - זאָ קאָננטע אונד רופֿטע דיא אונגארישע רע-גירונג ניכט דיא האַנדע אין דען שאָס לעגען דאס אמטס-בלאטט טהיילט דען אויך פֿאַלגענדעס מיט: דיא אונגארישע רעגירונג האט דיא דירעקציאָן

דער אונגארישען שטאאטס-באהנען פֿאַר איינען מאנען אונגעוועזען, מיט דען דירעקציאָנען דער איב-ריגען באהנען אין אונגארן איבער דיא פֿעסטשטעל-לונג איינעם ביי ל ל י ג ע ר טאריפֿס פֿיר פֿיעה-טראנספֿארטע פֿאַן גאליציען נאך פֿרעסבורג פֿער-האנדלונגען איינצולייטען, עס איזט ערפֿריליך, דאס דיווע פֿעהרנדיקען אָהנע פֿיעלע אנטערענונג-גען צום אונגעשטרעכטען ציעלע פֿיהרטען, עס הא-בען נעמליך זעמטליכע אייזענ-באהנען-דירעקציאָן-גען בעשלאַסען: שאָן פֿאַן דער נאַכסטען וואָכע אב איינען טאריף פֿיר פֿיעה-טראנספֿארטע פֿעסט-צוישטעללען, דער פֿער וואנגאן אונד קלאָמטער נאך אונטער 11 אין האלב קרייצער צו שטעהן קאָממט היערויך ווירדע זיך דער פֿיעה-טראנספֿארט, טראַמיץ דער האדערען טאריפֿע אויף דען גאליצי-שען באהנען, איבער לעגענע-מיהאלי, סערענטש-מישקאלין, בודא-פֿעסט נאך פֿרעסבורג, ניכט הא-הער, פֿיעלליכט אבער זאָרען אונד נייערדער שטעללען, אלס מיט דעם פֿאַן דער עסטערייכישען רעגירונג בעוויקטען ער מוס געזען טא-ריפֿע איבער אָדערבערג נאך ווען: - דער דורך איינשרייטען דער אונגארישען רעגירונג געוועהרטע בילליגערע פֿיעה-טראנספֿארט-טאריף ווירד, פֿאַן דער גאליצישען רעגירונג אב, אויף אללען ליינען דער אונגאריש-גאליצישען, דער נאָרד-אָסט-באהנען דער אונגארישען שטאאטס-באהנען אונד דער עסטער-ווערדען. - אויך דיא הויכע דער פֿארהאציטי ווירד אויף דיווע שטרעקע נאָרן דעוועלבע זיין, ווא אבער אָדערבערג-זילליין, פֿיעה-מאַסטער אונד פֿיעה-האַנדלער אויס גאליציען ווערדען אלאו דע פֿרעסבורגער מארקט בעזוכען קאננען, אָהנע יע-דעם מעהר-אָפֿפֿער אן געלד אָדער צייט.

דיא ווענער, פֿרעססען, דאס אָרנאן דער עסטערייכישען רעגירונג, אָרנערט זיך דאריבער נאטירליך רעכט הערצליך, דאס דיא אונגארישע רעגירונג דען, ווירדער-שלאג ניכט שולדיג געבליע-בען איזט, אונד איהרע צייטס וועדער אללעס מאַג-ליכע אויפֿבעטעט צור העכונג דעם פֿרעסבורגער פֿיעה-מאָרקטעס. דיא, פֿרעססען דראָהט, דאס מאן דיא טראנספֿארט-טאריפֿע פֿאַרפֿעסן גאליציען נאך ווען נאך מעהר העראבזעצען ווירדען - נון גוט! וואס דיא עסטערייכישע רעגירונג טהון קאָנן, ווירד וואהל אויך דער אונגארישען רעגירונג קיינע אונ-מאָגליכקייט זיין, האַפֿענטליך ווירד מאן עס וואהל דאך אויף קיינער זייטע זאָ ווייט טרייבען, דאס דיא דירעקציאָנען נאך, צוצאהלען, אָלעטען, דאמט מאן גור דאס, "לעבע פֿיעה" אויף איהרען באהנען טראנספֿארטירע! איינע זאָלכע קאָנקוררענץ אונ-טער ביידען רעגירונגען קאָננטע פֿעהרענדיגספֿאַלל ווערדען, זינד עס שטאאטס-באהנען, זאָ מוס נאטיר-ליך דיא שטאאטס-קאָסען דורך איינע אַלצי-שאָע סע טאריפֿ-העראבזעצען בעדייטענען טראַדען ערליידען, זינד עס אבער פֿרוואט-באהנען, - נון, דיווע קאָננען איינע זאָלך אונגאטירליכע טאריפֿ-העראבזעצען געוויס ניכט אויף דיא הויכער ער-טראַדען!

פֿערשיעדענע נייאויקייטען.

* (איינע ערלע שפֿענדע ראָטה-שילדס), אויס טול אָן ווירד טעלעגראפֿירט: "דאס פֿארווער ראָטשילד-הויז איבערזאנדע 5000 פֿראַנקס אן דען היעווען מארע (ברונערמיסטער) צור פֿערטהיילונג אונטער דיא אויבליקלעכע היינט-טראַדען!"

נעשע פֿאַר כּעריכט

געטריידע געשעסן ווייזען אויס-
נעבאָט שוואַך, ביאָ מאַנגעל און קיפּלוסט ביז 15
קר, ביליגער, אומזאַמיג איינע מיזענד מעטער-
צענטנער אנדערע קאַרנער אונפֿער-אַנדערטע פֿרײַע,
טערמינע נור מאַס פֿעסט, ווייזען
פֿער פֿרוּהאַר צו גולדען 10 ביז גולדען 9,92 פֿער
הערבסט צו גולדען 9,60 ביז גולדען 9,50 מאַס פֿער
יולי, איינזסט צו גולדען 6,58, 56 ביז גולדען 6,61
האַפֿער פֿער הערבסט צו גולדען 6,69 ביז גול-
דען 6,70.

עס נאָטירען אומזאַנע:
ווייזען פֿער פֿרוּהאַר גולדען 9,90 גול-
דען 9,92
ווייזען הערבסט גולדען 9,50 געלה, גולדען
9,51 וואַרע,
מאַס, באַנאָטער פֿער יולי-איינזסט גולדען
6,60 געלה, גולדען 6,62 וואַרע.

לאָטסאַ-ציעהונג פֿאַן 2. יולי 1884.
ברײַן 87 74 50 82 54

דיא רעדאקציע אונד ארטיסטראציען דער
גנייען יידישען פּעסטער צייטונג בעפּינדעט זיך אין דער
בונדורקערייא דעס הערן מאָרין ב ר ו י א ן אין בודאַ-
פּעסט, וואָהן אלע צושריפֿטען אונד זענדונגען צו אררעס-
טירען זינד. דיא אררעסט:
Moritz Burian in Budapest

נענט פּאַללאַקאָמטען, אונד איזט איינע נענייערע בעצייכונג
דייערע אררעסטע דורכאויס אונגאַרען

פיר דיא רעדאקציען פּעיאַטוואַרליך: מ'הערענטהייל.

קאַנקורו

וויר בענאָטירען איינען שיהט ובוירק, דער
צוגלייך איין גוטער בעל תּפּלה זיין מוס אונד מיט
צייגניסען פֿאַן צווייאַ אַרטהאַדאָקסען ראַבבּינען
פֿערייערען איזט. יאָהרעס-געהאַלט 250 גולדען אונד
פֿרײַע וואָהנונג, דיא שטעללע קאַנן זאָפּאַרט אַנ-
געטערעטען ווערען. דעס אַקצעפּטירטען ווערען 10
גולדען אלס ריזעפּעזען פֿערייערעטע.
נאָרד זערענד (אַראַדער קאָמטאַט)
הערמאַנן ווייס, אינגאַן האַקער.

אויפֿפֿאַרדערונג.

דער אין בריגל ביא באכניא אין נאלייען
פֿאַן דען עלטערן לייב אונד הינדא נע-
באָרענע זאָהן נאַמענס יעקל עטווא 57 יאָהרע
אַלט, ווירד ערנכט, אַנצויענען וואָ ער זיך אַיפֿהאַלט
דאַמיט איהם זיין ערבטשהייל פֿאַן 5000 גולדען אייסנע-
פֿאַלגט ווערען קאַנען, וואָצו ער אַיטערדעס נאָך
דרינגענדסט ערוכטט ווירד, פֿאַן זיינעם ברודער
א ב י ר ד ו ר .

וואָהנט דיעזיש ביא הערן סאַמעל קליין אין פֿאַ-
קיאַ איס קוריא-האַף.

דייטש-אונגאַרישע

האַנדבוך

דער (יידישען) מאַטריקעל-פֿאַהרונג.

ענטהאַלט דיא פֿיר דייעלעכע נעלשערדען לאַנדעס-
נעזעשע, מיניסטעריאַל-עילאַסט אונד איניטרוק-
ציענען, נעכסט ערלישערדען נאַטציען, ביי-
שפּיעלען אונד פֿאַרטייליען אונד איינער אינ-
שפּיעקטיווען דאַרשעללונג אללער היערמיט
פֿעריינדענען אונדערן

אַבר, זיינער

בעצירקס-ראַבבּינער אין וואַרשאַלאַטאַ,
צו בעציען דורך ער, זיינער בוהאַנדלער
אין שמוהלווייסעסענבורג

פּרײַז: 56, 2.50, מיט פֿאַנאַק-צוויינונג 56, 2.70
פֿאַן 1 איינזסט אב 56, 3.

אונטער דער רענערונג דעס קאַזערס פֿעריינאנד II
איינע אייטערסט אַיטענערהעמע, זאָ האַטטע צום
ביישפּיעל דיא יידישע נעמינדע איינען איינענען
קערקער אין וועלכעס יענע יודען איינע שטראַפֿע
אַבערסען מוסטען, וועלכע זיך נעגען דיא רעליגיא-
זען זאַמזונגען פֿעריינגען. אויך ביא שטרייטניקייטען
אַדער שלענערייען צווישען יודען וואַר דאַס יידישע
געריכט בערעכטיגט, אַבער דיא שולדיגען איינע
קערקער-שטראַפֿע צו פֿערהענגען.

אַיס קאַזערליכען הערען גענעטען דאַמאַלס
פֿעילע יודען. פֿעריינאנד II האַט זאָנאַר אַי-
נען יודען אין פֿראַג, נאַמענס יאַקאַב באַסע-
ווי אין דען אַדעל-שטאַנד ערהאַבען מיט דעם
זערהענט-שטעל, פֿאַן טרייענבורג, - שאָן אַויס דיע-
זעס שטעל געהט פֿערהאַר, דאַס יאַקאַב באַס-
סעווי וועגען זיינער אונערשיטערליכען טרייע
פֿיר דען שטאַט אינז דען מאַנאַרכען דייעטע אַיט-
צייכונג ערהאַלטען האַט!

אַנדעס זאַבאַלר מאַן דען יודען געלד ערפֿרעס-
סען וואָללעט, דיא וואַר מאַן זאָך זאַגליך מיט פֿורכט-
באַרען דראָהונגען ביא דער האַנד, זאָ פֿערילאַנגטע
מאַן פֿאַן דען יודען אין ווערען בעטראַן פֿאַן 50,000
גולדען אונטער דער דראָהונג, דאַס זיא זאָנסט ווע-
דער, געלבע פֿלעקע אונד געלבע הויט" טראַגען
מיסען ווירדען!

אַיס יאָהרע 1679 וואַרדע דיא פֿראַנער יודען-
שטאַטס זאַנצליך גיערענעבראַנט, דיא יודען ווא-
רען דאַהער גענאַטהונג, אין כּריסטליכע הייזער צו
ציעהען. דער ערצבישאָף פֿאַן פֿראַג, יאָהאַן פֿריער-
ריך נאַרף אַרדשטיין, איין פֿאַנאַטישער מאַן, וואָלל-
טע עס ניכט דולדען, דאַס יודען, אונד כּריסטען
צוואַממען וואָהנען זאַללען. קאַזער פֿעריינאנד II
ענטשיעד יעדאָך, דאַס מאַן אין איינער זאַלכען צייט,
דא אַללע יודען-הייזער נור איין אַשענ-הויפּען ביל-
דען, דאַס וועט צוואַממענענענען דער יודען מיט דען
כּריסטען ניכט פֿעריימעטען דירפֿע!

(פֿאַרזעצונג פֿאַלגט)

פֿערילאַזונג

דער אונגאַריש-קרייז-פֿאַלגט.

(פֿאַרזעצונג)

יע גולד, 100 נעווינגען: 1, 2, 386 574
23, 694 31, 1291 7, 1377 77, 1650
96, 2.09 33, 2197 28, 23.15 35, 3137
48, 3527 71, 4150 8, 4222 68, 5836
98, 4974 4, 4999 71, 5336
79, 6028 67, 6104 73, 6231 100, 6448
45, 6448 12, 7588 62, 7728
19, 7889 96, יע גולד, 50 נעווינגען: 1, 179
97, 226 69, 241 20, 342 51, 354
73, 538 10, 564 34, 583 31, 812
40, 997 8, 1188 56, 1309 44, 1568
81, 1885 75, 2039 25, 2189
89, 2510 68, 2590 44, 3370 67, 3400
91, 3549 61, 3612 58, 3842
35, 4058 92, 4288 17, 4431 1, 4717
63, 4995 77, 5446 67, 5490 38, 5513
23, 5860 83, 6047 30, 6170
96, 6201 70, 6366 95, 6443 38, 6483
6, 6916 13, 7030 77, 7095
96, 7167 43, 7297 2, 7330 9, 7667
76, 7486 22, 7752 5, 7808 38, 7823
42, 7853 89, יע גולד, 25 נעווינגען: 1, 91
6, 105 93, 367 38, 687 17, 707
59, 790 56, 1073 26, 1214 25, 1278
39, 1459 79, 1613 23, 1672
22, 1710 34, 1914 8, 1926 80, 1974
37, 2.50 52, 2050 90, 2118
50, 2147 96, 2160 43, 2414 42, 2527
10, 2720 92, 2733 41, 3089 1, 3221
53, 3481 82, 3851 58, 3932 1, 3956
6, 4082 41, 4086 78, 4653 100, 4765
13, 5103 35, 5124 100, 6407
16, 6485 17, 6959 76, 7028
27, 7070 77, 7086 82, 7140 65, 7140
96, 7449 11, 7485 28, 7510 24, 7595
46, 7473 19, 7499 5, 7858
35

אום זא צו זעהען, אָב דער בראַנד בערייס ער-
שטיקט זיא, זיא וואַרדען יעדאָך אללע פֿאַס קאַה-
לע-נאַז בעטייכט אונד שטריצען רענגונגלאַז
צוואַממען, עס קאַסטטע פֿעילע אַנשטערענונגען-
ביז דיא 9 לעבלאָזען קאַרפֿער אַנט-טאַנע-ליכט נע-
צאָנען וואַרדען, זעבען קאַמען וועדער צור בע-
זינגונג, דאָך איינער דערזעלבען האַטטע דיא שפּראַ-
כע פֿערילאַרען, צווייאַ זינד טאָרע געבליבען!

* (אַן דיא מאַטריקע נאַסטער.)
דאַס קולטוס-מיניסטעריאַם האַט דאַס פֿאַן אונס אין
פֿאַרלעטצטער נומער בעשפּראַכען ווערן זיינער
ערהוינדערען, דעס הערן בעצירקס-ראַבבּינערס אב-
רהאַם זיינער ניי אַויס וואַר-פּאַלאַטאַ, מיטטעלס
ע ר ל א ס ס ע ס און דיא בירדען יידישען קאַנצ-
לייען אונד דיא קאַמטעס-בעהאַרדען, אללען יוד-
שען מאַטריקע-אַמטערן צור בעשאַפֿונג אַיפֿס
נאַבדריקליכסטע ע מ פ א פּ א ל ל ע ן, דאַ דייעטע
טרעפֿפֿליכע ווערן ווירקליך איינעם ביזהער אללע-
מיין אונד טיעף געפֿיהלטען בערייפֿנטע ענט-
שפּיכט!

* (אַיבער דיא כּאַלעראַ אין
זיד-פֿראַנקרייך) היעלט פֿאַרנעסטערן
דער וועלטס-ערהעמע פֿאַרפֿעסאַר דרי ביל-
ר אָ מ א ם, פֿעראיינע דער געוונדהייטספֿלעגען
אין ווען איינע פֿאַרלעזונג, אין וועלכער ער אונטער
אַנדערס זאַנטע, דיא כּאַלעראַ אין טולאָן האַט
פֿעילע כּענאַרגניסע וואַנערופֿען! אונד דאָך וואַר
היעזען קיין גונד פֿאַרהאַנדען! דיא פֿערהאַלטע-
מאַסיג וועניגען טאַדעס-פֿאַללע, דיא פֿאַרנעקאַמטען
זינד ניכט פֿאַן בערייטונג, אַך ביי אַיבערציגט, דאַס
דיא כּאַלעראַ זיך ניכט ווייטער פֿערהאַלטען ווירד!
דיא זינהאַלטונג דער שטאַדטע אונד דער וואָה-
נינגען בילדעט דאַס ווירקאַסטע מיטטעל צור
הינאַהאַלטונג דער כּאַלעראַ! נאַמענטליך עסטער-
רייכ-אונגאַרן האַט נאַר קיינען גונד, זיך דייעסאַל
פֿאַר דייעטע, אַונוהימליכען אַסטע צו פֿורכטען!
- אין אַנדערער וועגען אַונווערזיעטעס-פֿאַפֿע-
סאַר אונד מיטלייע דעס סאַניטאַטס-ראַטח אַיטער-
טע זיך וויא פֿאַלגט: עס איזט דורכאויס ניכט צו-
בעפֿירכטען, דאַס דיא כּאַלעראַ דיא פֿראַנצויזישען
פֿירענע אַיבערשטייען ווערען, איינע בעפֿירכטונג
פֿיר אַווערע היימט איזט אַן דייעטע אייגענבליקע
דורכאויס אַיבערעטיג אַיבערדייעס זינד דיא סאַ-
ניטאַרען (געוונדהייטסצושיטענער) אין דען מיטטען
שטאַדטען עסטערייכס-אונגאַרנס אָ נישט, דאַס דיא
קראַנקהייט הייער קום פֿעסטען פֿום פֿאַסטען קאַנזי-
- וויר האַפֿען, דאַס דייעטע ערקלאַרונגען פֿאַלל-
קאַמטען געניגען צור בערייטונג מאַנכער פֿורכט-
זאַמער געמיטער!

דיא יודען אין עסטערייכ-אונגאַרן.

(פֿאַרזעצונג)

דיא פֿעריינאנד II דען יודען ווענעס דיא ביל-
דונג איינער קולטוס-נעמינדע געשטאַטטעטע, זאָ
ערלויבטע ער דענעלבען אויך דען ביא איינער
סינאַגאָגע אין דער זאָנענאַנטען, פֿאַרזע-נאַסע.
אונטער זיינער רענערונג נעשאַה עס, אַויס יאָהרע
1625, דאַס דיא אַויס דער איינגערען שטאַטס אין
דיא לעאַפֿאַלד-שטאַטס צאָנען, וועלכע דאַמאַלס דען
נאַמען, דער אונטערע ווערד פֿיהרט, עס נעשאַה
דיעס אינדעס ניכט עטוואַ אַויס באַזער אַבוזכט דער
כּערהאַרדען אַדער דעס העררשערס, דיא יודען אין
אין איינעם אַנעשעלשעסעס, פֿערישעלי צו
דענענען, זאַנדערן עס פֿערילעסען דיא יודען אַויס
פֿרײַעם ענטשלוסטע דיא איינערע שטאַטס, ווייל
דאָרט ועדער נאַסער וואָהנונגס-מאַנגעל העררשטע.
אונד דאַן פֿיהלטען זיך דיא יודען, דיא דאַמאַלס
דאָך פֿאַן אַיהרע כּריסטליכען מיטברודערן נור פֿינד-
זערייקטען צו ערוואַרטען האַטטען, זאָ, אונטער
זיך וואָהלער, כּערהאַנליכער אונד זיכערע, - דיא
סינאַגאָגע, דיא זיא דאַמאַלס אין דער לעאַפֿאַלד-
שטאַטס מיט נאַסען אַפֿפֿען אַיפֿנעבויט, אַויס בע-
קאַנטליך שפּעטער אַנלעסליך דער פֿערייבונג
דער יודען אַויס דער עסטערייכישען רעזידענצ-
דעלש וואַרדען, דיא אויך הייעט נאָך בעשטעהט
אונד דען נאַמען, סאַנקט-לעאַפֿאַלד-קירכע פֿיהרט.
דיא אַויטאַנאַמיע דער ווענער יידישען נעמינדע וואַר

גאם עס, דענזעלבען אנגעזעכען, דאס ער אויך אויף דען נאמען דעם הערן אינגאן עס על ל דער פריהער וויצע-געשאפן וואר אונד גענענאווארטיג אלס סעקציאן-ראטה אים מיניסטעריאום דעם אינגערן טהעמיג איזט, איינען וועכסעל געפאלשט הא- בע, דיעזער ווארדע נון הערן אינגאן עס על ל אס פערפאלשט, אונד פראזענוטירט, דער דענזעל- בען נאטירליך אלס "געפאלשט" ערקלארעט. נון מיטע ענדליך דער בליטן אינשלאגען, דער גע- ווענענע ריכטער ווארדע עמליך, וואו בערייטט גע- זאגט, צו פילט-עיהרונער צוכטהויז-שטראפע פער- אורטיילט!

* (אייין האבסט פער רואר פער- נער) דיא פארזער, "אליאני" בעריכטעט אין אוהרעס געניטעטן מאנאט-העפט פאן דער טיע- פען פערזוארפענהייט איינעס מענשען, דיא יעדען ווען מיט שויער ערפיללען מוס, נאך דער שטארט נאצילי (אויטמישע טירקיא) קאם נעמליך פאר "סח" דיעזעס יאהרעס אין געוויסער היים לוי אויס ירושלים, וועלכע זיך אלס "משולח" (אבנע- זאנדטער) אויסזאגט, אום פיר דיא ארמען אונד "תלמודי חכמים" אים הייליגען לאנדע שפענדען צו זאמעלען, דיעזער פאנד יעדאך אין דער ירושען געמיינדע ניכט דיא ערווארטעטע פרינדליכע אויפנאהמע אונד וואר מיט דער נאבע אונגעפרויערען, דיא אוהרע דער געמיינדע-פארשטעהער צו גונסטע דער יודען דער הייליגען שטארט איבערריכטע. העיר- בער ענדרייטמט, ווארף ער דאס גאנצע יודענטהום פאן זיך, ער אילטע צו דער גרעכישען אינוואה- געשאפט דער שטארט אונד ערצעהלטע, דאס אין דיעזעס יאהרע דיא יודענגענויערע צו נאצילי דיא פליכט האבע אין כריסטליכעס קינד צו ערוויר- גען, אים דעססען בלוט צו דער בערייטונג דער "מצות" צו בעניטצען! דיעזע פעררוכטע פערליי- דינג גענען דיא יודען, אויס דעם מונדע איינעס יודען מאכטע נאטירליך אין דער גאנצען שטארט אין האבסט פינליכעס אויפגעהקן, צום גלייכע הא- בען עס דיא אנגעזעהנען גרעכישען פאמיליען מיט דיעזעס פרעכען שווינדלער ניכט ערנסט גענאמען, דער גובערנער ליעס דען פערזוארפענען פערליי- דער פערזאפטען אונד נאך ס'ר נא אב- שיקען גענענאווארטיג בעפונדעט זיך היים לוי אין איזען אין קאנסטאנטינאפאל (אין דער טירקיא דירפטע יודער רובלאזע פערליימדער דיא וואהל פערדיינטע ציכטיגונג ערהאלטען, בעהאנטליך ער- ליעס דער סולטאן א ב ד א ו ל - מ ע ד ש י ד אס 6 טען נאָועמבער 1840 אויף איינשטימען דעם סיר מאזעס מאַנטשפאָרע איינע בעפעהל געגען דיא בלוט-געשולדיגונג, אין וועלכעס בעסע אונטער אנדערע וויא פאלגט הייסט: "פאן דער ליע בע

צו אלל אונזערען אינטערסאהנען געלייטעט קאנען וויר נישט געשטאמט ען, דאס מיטגליע- דער דער יידישען נאציאן ווענען אונבערינדערטער בעשולדיגונגען בעאנווהונגט ווירדען! וויר וואללען פ'עלמערה, דאס דען יודען דיעזעלבען רעכטע אונד פרייהייטען געוועהרט ווערדען וואללען, וועלכע דען אי- רגען נאציאנען אונזערעס ריכטע אייגענערייט (זנדו) (מאן פרינדיכע העיריכער מיט עררע ג- ט ה י ל'ס, דיעשעס פאמיליענבוך, ווי ע 306)

* (דער אשפאן) מעהר אלס מאריער קאמיטאטס בעזיטצט אין דער געגענד דעם פלאטענע-זעס אין גראטערעס וויר, וועלכעס פאן זיינעס, אישפאן פערזוארטעט גוטר, דער אבער- געשאפן זעלבסט איזט אין זעהר פרינדליכער, לייט- זעליגער מאנן, וועלכער זא אַשט ער אויף זיינעס ניטע ערשיינט, מיט דען בויערן אונד וויינאארטענ- ארבייטערן אין הערצליכסטער ווייזע פערקעהרט, פאן גאנץ אנדערער ארט אונטערדאך דער, אישפאן, דער גראנע שטרענגע וואלטען לאַסט; אללעס גע- ראטה אין פורכט אונד אנגסט, ווען דיעזער אויף דען פערלערן אָדער אין דען וויינאארטען ערשיינט, אים דיא ארבייט צו איבערוואכען, זיינעס קניפפעט דער אָבערגעשאפן מיט איינעס יודען אים וויינ- נאריטען אין געשפּיך אן - דער יודע האטטע דאבייא דען הוט אויף דעם קאָפּע אונד רויכטע געמיטהליך וויינע פּייעס, פלאַטצליך יעדאך צאָג דערוועלכע דען הוט פאָס קאָפּע אונד דיא פּייע- פּע אים דעם מונדע, אונד נאהם איינע עהרפּורכטס- פּאָללע שטעלען אין, דער אָבערגעשאפן וואר איבערראשט אונד זאגט: זענען! זענען! זענען! זא נור דען הוט אויף אונד רויכען זא נור אונזע- נירט ווייטער! - דאך דער יודע צייגטע מיט דעם פינגער אויף איינע העראנקאממענדען מאנן הן מיט דען וואָרטען: "ניין! ניין! דאס דארף אַך מיטצט ניכט טהון! דאָרט קאָמט דיא דער הער ר' - דיעזער "הערר" וואר דער, אישפאן, דער אָבערגע- שפאן לאַכעלטע הערצליך איבער דען יודען, דער פּאָר דעם, אישפאן מעהר פורכט אונד רעשעקט הענטע, אלס פּאָר איהם זעלבסט, אָבגלייך דער "אישפאן" דאך נור זיך בעדיינטעטעט וואר! - דער אָבערגעשאפן זאגט דאן לאַכעלנד צו זי- נעם אישפאן: "דאס עראיננערט מיך אן פּאָלגענדען פּאלל: דער קאָנע היעלט פּאָר יאהרען זיינען פּי- ערליכען איינען אין סענעדען, אין צייגער יעדאך נינג עבען איבער דיא שטראסע אונד מאכטע אי- נען שפעקטאקעל, דיא פּאָליציי-מאנן מאכטע דען צייגער אויפגעקרוואם, זיך רהונג צו פּערהאלטען, דא יא זיינע מאיעסטעט עבען זיינען פּיערליכען איינען אין דיא שטארט האַלט, דאך דער צייגער

שיינע דען פּאָליציי-מאנן אַינערליך פּאן זיך מיט דען וואָרטען: "וואס קיימערסט מיך, ווען דער קאני קאָממט? זיינע מאיעסטעט אונד אויך נאך קיין שמוה לריבט ער דען אַך רעשפּעק- מירען מיטען! . . . נאנין זא מאכט עס דיעזער מאנן, דער זיך דענקט: אונזער גוטסבעזונצער, דער אָבערגעשאפן איזט אויך נאך קיין, אישפאן, אַך רעשפּעקטירטע גור דיעזען! . . . דער אשפאן שליך זיך אנגעזיכטס דיעזער בייסיגען בעמעקונג שנעל דאָפּאן, וועהרענד דער אָבערגעשאפן מיט דעם יודען דאס בעאנאנענע געשפּיך פּאָר- זעצטעט.

* (דיא ניהיליסטען פּערהא- טען זיך געגענזייטיג) אים פעטערס- בורג ווירד געמעלדעט: דיא "געמאַסיגען" ניהי- ליסטען האבען זיך מיט דען זאָגענאנמען, "ראדי" קאלען ניהיליסטען, דיא אלעס אויסשריצען וואָל- לען, איבערוואָרפען, דיא געמאַסיגען ניהיליסטען פּערהעטען דאהער דער רעניערונג אללע אומ- שטורצ-פּלאַנע איהרער אריקאלען קאָללענען, זיא ערהעלטען דיא בעגאנדיגונג פּיר דאס פּעראנאנענע, אונטער דער בעדינגונג פּאָללע ער אונטער- ווערפּונג.

דיא יודען אין עסטערייכ-אונגארן.

(פּאָרטיקע צענזור) נאך דעם טאָדע פּערידינאנס II קאמען פּיר דיא יודען אין ווען אונד ניעדער-עסטערייך נאר טרויריגע טאגע, דיא בירגער ווענעס ערבליקטען אין דען יודען דעפּעהרליכע קאנקוררענצען אונד טרא- טען דאהער וועדערהאלט קלאַנער גענען דיע- זעלבען אויף, אים יאהרע 1670 עררייכטען דיעזע אונטער דער רעניערונג לעאָפּאָלדס I איהר ציעל. דיא בירגער איבערנאהמען נעמליך דיא פּעריפּלי- טונג, דען אישפּאל אין שטייערן וועלכער דורך דיא אויסטרייכונג דער יודען אויס ווען אונד ניעדער- עסטערייך ענטשטעטעטעט מיטען, אויס איהרען א- גענען מיטטעלן צו ערועטצען, דאס פּיאנאמיטעט- ריאום וואָללעטע אויף דיעזען פּאָרשלאג וואָהל ניכט זאָגליך איינגעהקן, נאכדעם יעדאך דער האַפּ-פּע- דיעזער גראף קאָלאַניש מיט פּיעלעס אישפּע- גע- נען דיא יודען פּערידינט אונד דערען אויסווייזונג פּאָרדערטע, וויליגטע דער קאזיער אין דיעזען פּע- דערבליכען פּאָרשלאג, אס 28 טען זיין 1670 ווא- רן ווען אונד אונד אונד נאנין ניעדער-עסטערייך מעהר קיין יודע צו פּינדען, דיא יודער דער יודען ווארדען צו שפּאַט-פּיינען פּערידינטען גענען דיעזער האַפּ-פּערידינטען גראף קאָלאַניש וואר אלאז דער פּאָרלייטער דעם גענעווערטען דער האַפּ-פּערידינטען דר' שטאָקער אין בערלין, דער

דיעזען אויך גראפליכע האנדע . . . אבער אויך, דער פּאָרטיקע יודען וואר ליידער זא ליכטשוניג, דיעזען ענעלע אים מייענס הויזע לאָקען צו לאסען! אין שטראַס פּאן סהרענען ערנאָג זיך איבער דאס געוויכט דעם שטענענדיגען "הון" ביא דיעזען אויפגע- פּלאַטצליך ווארדע אן דער צימטער-טהור נעקלאפּעט, דער אָהנעהן געדריקטע ר' יצחק פּרייזונגער שווערטע אן אללען גלייערען צוזאמען, דאך בירך כּאס, דער זיך ערהאָב, אים דיא אונגעשפּעריטע טהורע צו פּאַסען, זאנעט: "בערהונג זיך דאך, וואר, שוואנער! עס איזט הייסע דער ערסטע "סדרא בענדי" וואר אַלל דיא קאָסטען געוויס, ענט- ווערער אליזו הנביא, אָדער אירענער יעמאנד אנדערער מיט איינער, כּשורה טובה" (עפּירלייכען נאכריכט).

"ריכטיג טראט דער פּאַסט, באַשע הערין מיט איינעם "עקספּיעס-ביריף" אין דער האנד, דען ער דעם "הון" איבער- רייכטע, ביים ערסטען אנבליקע שפּראנג ער פּיידינט פּאן זיינעם ויסען אויף מיט דעם רופּע: "נאָטלאָב! דער ביריף איזט פּאן זיינער טהורען רבקה! זיא האט איהרען פּאַסטער דאך ניכט פּערינעטען!"

דער פּאַסט, באַשע ווארדע ערוכט, דאס ווענעל צו ערפּאַסען, דא דיעס ווישענס איינעם ווען אס הייליגען "זיס טובי ניכט געשעהן דאָף, ער ערהעלט פּיר דיעזע דיענסטלייטשונג איינע נאנצע "מח" ריא ער אן אָרס אונד שטעללע מיט ויכטליכעס בעהאנען פּערהערטע, אויס עס א מעקרוויידער, דאס דיא כּריסטען פּיר דיא יודישען "מצות" פּאַסט איבערלאַל איינע בעאָנדערע פּאָרלייכע הענען."

(פּאָרטיקע צענזור פּאַלנא.)

היעלט וועדער זיינען פּיערליכען איינען אין אללע יוד- שען קרייזע אויף דעם נאנצען ערדענרענדע צום אנדענקען אן דיא וואונדערבארע בעפרייוונג פּאַס יאָכע ענישענס, דער "הון" אונד דער "באם" זאנען וועדער ביים "סדר" דאך איינע פּעלעטע, וועלכע אונד פּאַסט דורך איהם אונגעווע- הייס בעלעכען וואָלטע, דיא קליינע רבקה וואר יא וויס איינעם יאהרע אין דער נאָסען וועלט, נאך איינעם טיעפּען זייפּעזע זאנעט ענדליך דער "הון": "גלויבע מיר, בירך! זיא פּעהלש מיר, דאס צימטער איזט יא נאנין לעער אונד אָדער, זייטדעם ניכט איהר ניכט אין דעמזעלבען וואלטעט! אונד אונד דעם מאַכטע אַך דאך וויסען, ויסען זיא וועניגסטענס היישע אירענדרוואָ ביים "סדר"? מיין נאָסט! אַך קאנן דיא שפּיינען ניכט אנווהרען; מיין הערין איזט מיר נאר שווער."

"ווארליך, שוואנער! זיא מאכטס דיר נאר איבער- פּלייטען אָנזען, האטט דיא דען עשווא דוין קינד אלס שקלאוויין פּעריקויפּט, דאס רוא דרך ארום קוימערן וואָל- טעסט, אָב זיא ניכט אירעננד אויף דער שטראסע הונ- גערנד הערמאורדען מיסטע! אַך גלויבע דאך, רבקה בעפּי- דעס זיך אין זעהר נוסען האַנדען, ווא איהר ניכטס אבעהס!"

"בירך! בירך! עס איזט מיר ליידער זא צו מושה, אלס העטטע אַך מיין קינד ווויקליך פּעריקויפּט, עס וואר פּאן מיר איין אונדערייחליכער פּעהלער, דאס אַך זיא פּערמדען האַנדען אפּשעטירט, ווערע מיין נוסעס ווייב נאך אס לע- בען, זיא העטטע דיעס געוויס נימטער געדולדע! איינע מוט- טער איבערלאַסט דאס קינד, וועלכעס זיא געבאָרען אונד מיט איהרעם לייכע גענאָהרט, ניכט שפּעדיק האַנדען, אונד ווערען

"טאנס דארויף בעפאנד זיך ר' יצחק פּרייזונגער מיט זיינער טאָכטער אים שלאָסע דעם גראפּען, דער זיא מיט זעהר ערנסטער מייענע עמפּונג, נאך איינער קויצען בענרי- טונג זאנעט ער בלאָס נאנין קורין אונד ענישעידען: "הערד פּאָרבעטער! אן וועדערהאלטען מיין פּערישער- כּען, פּיר איהרע קליינע טאָכטער צו זאָנען, זאָאָנע זיא זיך דיעזער זאָנפּאלס ווירדיג ציינען ווירד!"

אונד וויא ווירד עס מיט דער רעליגיאָן שטעהען? (זאנעט דער "הון" שויטען צו פּראנען) זיא ווערדען דאך גלאדיגסט פּעריזוהקען, דאך שטערנענער הערס נראף; אַך מאַכטע אלס פּאַסטער דאך וויסען, וויא ער מיט דער רעלי- גיאָן מייענע קוינעס בעשטעהען ווירד! . . .

"דיא פּערישעהקען דאס ניכט, אלטער הערר! (זאנעט דער גראף קורין) דיא קו נס ט זעלבסט איזט איינער ע- לי גי אָן!"

דיא ארמען ר' יצחק פּרייזונגער וואר דיעזע אנט- וואָרט אים שטיך אים הערצען, דער זיין נאנצעס ווענען טיף פּערוואונדעטע אלליין ער נאב זיך בערייטע געפאנ- גען, ער האטטע דען מוטה ניכט, דעם געשטרענען הערן ווייטער פּאָרשטעלונגען צו מאכען, טיף עמפּאנד ער עס שאַן יעטצט דעם צווישען איהם אונד זיינעם איינציגען קינדע איינע טיעפּע רעליגיאָזע קלושע ענטשטעהען מיסטע ער קאָננטע זיך ניכט העלפען; ער וואר ען שוואך, דעם גראפּען אויך "ניין" צוצוורופּען - רבקה איזט אים שלאָסע גע- בליעכען; דער "הון" קעהרטע טרויריג הייס, אום אין זיי- נעם דיסטען צימטערען דאריבער נאכזענעקען, וואס ער דא געטהאן, דאס ער זיין קינד אויס דער האנד גענעכען, איין יאהר וואר פּערישטריכען, דאס סח-פּעסט

טעריבענען, דערען געזאָרער פֿאַן דער כאָ-
לעראַ הינעראַפֿעס וואַרדען! — דיאָ פֿאַמיליע
רָאָטהשילד אונט ווירקליך איבעראַלל דאָ. וואָ עס
זיך דאָרום האַנדעלט, אין אונגליק צו מילדערן. אָב
איבערשוועמאָנג, כאָלעראַ אָדער אין זאַנסטיגעס
אללגעמינעס אונגליק — אַממער אונד אַממער
איזט עס דיאָ פֿאַמיליע רָאָטהשילד, פֿאַן דער מיט
זיכערהייט איינע אויסגעבינע אינטערשטיצונג ער-
וואַרטעט ווערדען קאַן!
* (אייין "דו ע ל ל" אונט ע ר יו-
ד ען!) דאָס, בוראָ-פֿעסטער טאַג-בלאַט, דעס
איבריגעס ניכט בעזאָגערס פֿעל צו גלויבען,
פֿערברייטעט זייט אייניגע טאַגע דיאָ נאַכריכט
פֿאַן איינעם, "דו ע ל ל", וועלכע צווישען מאַרשן
שוויגער, דעס פֿרענדעטען דער קאַנגרעס-קאַנז-
לייאַ אונד דר' יאַנזף פֿאַפֿער אויס מיטקאַלץ
בעפֿאַרשטעהען זאָלל. — דר' יאַנזף פֿאַפֿער אר-
בייטעט נעמליך אויס אללען קראַפֿטען, דאָס אין
מיטקאַלץ ניכט ער נסט מעזעאָ וועהרטה ווערדע.
דאָ מעזעאָ ווירקליך וועהרעדן דעס טאָג עסלאַרע
שקאַנדאַל-פֿראַגעסעס אים רייכטטאָגע מיט פֿע-
לער וואַרטע דאָס וואַרט נאָהס צור פֿערטהידיגונג
זינער אויטוריו פֿערפֿאַלגעטען גלויבעס-גענאַסען,
זאָ זאָלל דיאָ קאַנגרעס-קאַנזלייאַ און דען דר' יאַנזף
פֿאַפֿער אויס פֿרוואַרעס-פֿאַללעס שרייבען גע-
טעט האַבען, דאָס ער געזען דיאָ וואַהל מעזעאָס
אַרבייטע דר' פֿאַפֿער זאָלל נון דיעזעס שרייבען
דעס קולטוסמיטער טרעפֿאַרט איינגעזענעט האַ-
בען אים צו צייגען, דאָס דיאָ קאַנגרעס-קאַנזלייאַ
פֿיר מעזעאָ איינטריטט, אָבגלייך דיעזער
צו דען איינערסט-לינקען דערהאַרט; דער טרע-
פֿאַרט זינערזייט פֿערזייטע דאַן ניכט, דערען
שוויגער פֿאַרווירפֿע דאָריבער צו מאַכען, דאָס עס
געגען דען לייב עראַלען קאַרל וואַר-
נאָ אונד פֿיר דען איינערסט-ליינ-
קען מעזעאָ איינזעטע! — שוויגער ער-
טע אן דעם פֿאַרנעגען פֿאַפֿערס, דאָס שרייבען
דער קאַנגרעס-קאַנזלייאַ דעס מיטטער איבערטיט-
טעלט צו האַבען, איינע שמעליכע, דענניגאַציאָן
(פֿערליימונג), וועס האַלב דיעזער דען דר' פֿאַפֿער
צום וועלל ערויספֿערדעטע. — דיעס איזט דיאָ
דו ע ל ל געשליכט דער וויר אונדעס פֿאַרלייג
קינגען גלויבען שענקען, מאַגליך איזט יעדאָך אין
אונגאַרן היטצוטאָגע לידער אויך דאָס אַנוואַהר-
שיינליכסטע, זאָפֿילע איזט געוויס, דאָס ווען דר'
פֿאַפֿער דאָס ערוועהנטע שרייבען ווירקליך דעס
קולטוסמיטער איבערמיטטעלע דיעזער שרייט
ניכט גערעכטפֿערטיגט ווערדען קאַן, עס הערשט
לידער אָהנעהען גענוג, "רשעות", ווען דיאָ ווען
זיך אויך ניכט געגענווייט פֿערליימען!

פֿאַרליימען

מינע גראַס-עלטערן אונד דיאָ מאַסקען.
פֿאַן דר' מי האַרט מאַן.
(12טע פֿאַרשטעצונג.)
דאָס וואַרעטט יא אים שטאַנדע, ווען רבקה אינמאַל
אם יום הכּוּסִים, אונטערט צו פֿאַסטען, אן איינע וואַהל-
נערעקטען טיש זיך הינענצופֿע אונד דאָבייאַ נור אין שאַ-
נעס ליעד זינגען ווירדע — דאָס נאָנע אלס איינע שטאַטט-
האַפטע, אויסנאַמען! צו בעצייכען!
"אין דער טהאַט שטיענען אלסבאַרל נייערדינגס דיאָ
בעזאָרגניסעט אין דער ברוסט דעס פֿאַרמאַען "הו" אויף-
וויל רבקה איינע שאַנע הערליכע שטימע בעזאָס, דאָרום
זאָללעט דיאָ עטוואַ אנדערע ווענע וואַנדעלן דירשען, אלס
זאָנטיגע הערליכע יידישע קינדער זאָללעט זיא אלס, אויס-
נאַמען דיאָ רעליגיאָיען נעקאַטע איבערשטעטען פֿרענץ?
האַט דען דער ליעבע נאַטש, אלס ער דיאָ הייליגע "תורה"
אַם בערעט סיני געגעבען, איינע אונטערשידע נעמאַכט
צווישען טאַלענטאַזען אונד טאַלענטפֿאַללען קינדער? אַז
דען עטוואַ אן נאַטשעס, הערער נור פֿיר געוואַלדיכע מענ-
שען דא אונד ניכט אויך פֿיר זאָלע, דיאָ זיך פֿרימאַנע
איהרער פֿאַרצייליכע ניסעס, פֿעהיקטישען אלס, אויסנאַ-
מען בעטראַכטען אונד איבער אללע רעליגיאָנס-פֿאַרשריפֿטען
זיך לייכטהין הינענצושטען! —
דאָס וואַללעט דעס פֿאַרמאַען ר' יצחק פֿרייזונגער
דורכאַויס ניכט איינעהען, דער זיך דיאָ איינער דאָריבער צו
אַרענען פֿעלגענע, ווען דיאָ אָנענאַנגען האַכענליכעטען
אויס דער נאַטשעס-רעליגיאָן זיך בעזען ניכט פֿעל מאַכען!"

* (צור פֿערהאַנדלונג אַי-
בער דען יודען-מאַסענמאַרד-
אין קונאַווינאָ וואַרדע, וואָ אויס פֿעטעסבורג-טע-
לענראַפֿירט וויר, אין קריגעס-געריכט ענטזענדעט.
בייא דער פֿינדעליגקייט דער בווערן אונד דער
אַרבייטער געגען דיאָ ווען ווילל מאַן נעמליך דען
פֿראַגעס ניכט איינעם, "געשוואַרענע-געריכטע"
איבערווייזען, דיאָ וועס, "פֿאַרטייאַש" געגען
דיאָ ווען עטשידען ווירדען! וויר האַבען ווערדע-
האַלט אונזערע שטימע געגען דיאָ אַנט-סעמטי-
שען, "געשוואַרענע-געריכטע" ערהאַבען!)
* (איינע "דעס-אונד-עס-געזונד-
הייטס-קאַמפֿאַני") פֿאַרזיכט שאַ-
דעט געוויס נע! אָבגלייך פֿיר עסטערייכ-אונגאַרן,
וואָ וויר בערייטט ווערדערהאַלט הערפֿאַרגעהאַבען,
פֿאַרלייגט איינע כאָלעראַ-געפֿאַהר נאַטשלאַב גאָד
ניכט פֿאַרהאַנדען, זאָ האַט דיאָ אונגאַרשישע רעניע-
רונג דעננאָך איינע, "לאַנדעס-געזונדהייטס-קאַמפֿיס-
סיאָן" איינעזעצט, וועלכע דיאָ איינאַבע האַט,
דאָריבער צו וואַכען, דאָס דיאָ פֿאַס מינעס-
טעריאָים דעס איינערן אַנעקאָרדעטען פֿאַרזיכט-
מאַסרעגעלן געגען דיאָ כאָלעראַ פֿאַן דען אונטערען
בעדאָרען צור אויספֿיהרונג נעכראַכט ווערדען
זאָללען! איינע זאָלע און אונגאַרן איזט בייא אונס
אויס זאָ אַנטהווער, אלס און אונגאַרן זעהר הייזיג
ניכט בלאָס מיניסטעריאַל-פֿעראַרדענען, זאַנדער
אויך לאַנדעס-געזעצע זאַנצוואַגען, אויף דעס פֿאַ-
פֿיערע" שטעהען בלייבען, וועהרעדן דיאָ בעדאָרען
דען "אַלטען שלענדריאַן" פֿאַרטיבעשטעהען
לאַססען! —
* (אייין "קאַטעכויסמוס דעס
אַנט-סעמטיסמוס") דיאָ אַנט-סעמטי-
טען האַבען פֿיר איהרע נייע "רעליגיאָן" דער מענר-
שען-פֿעטעסערייאַ "איינען פֿאַרמליכען, קאַטעכויס-
מיט" אויסגעאַרבייטעט, אויס אין דיעזער וויזע דעס
פֿאַלקע דען ווערדעטאָ איינצופֿאַרנען. פֿערפֿאַסערט
דיעזעס פֿערזייערליכען שטימע-קאַטעכויסמוס זינד
דיאָ ביי דען אַנט-סעמטישען דעפֿוטירטען פֿראַנץ
ראַט האַ אונד דער בעקאַננטע סלאַווישע פֿאַר-
רער אינאַזי "זאַנדי" — אין הייפֿטשטערטי-
שעס בלאַטט טהיילט אויס דיעזעס "קאַטעכויס-
מיט", דער אין אַנט-סעמטישען פֿאַלקס-קרייזען
אַלס איינע אַרט "הייליגע שריפֿט" געהייסענאַלד
איפֿעוואַהרעט וויר, פֿאַלגענדע ווערעט שטעללען
מיט: "פֿאַנע: וואָס הייסט אַנט-סעמטיסמוס? —
אַנטוואַרט: אַנט-סעמטיסמוס בעדייטעט זאָפֿילע
אַלס ווערדע, האַט וועס האַלב דען אויך זאָללען יענען,
וועלכע דיאָ ווען אַפֿאַרידען, דער עררענע-טעלע
אַנט-סעמטישען" געבירט! — פֿאַנע: וואָס מוס
אַלאָ יעדער אונגאַר וויססען אונד גלויבען? — אַנט-

וואַרט: יעדער אונגאַר מוס וויססען אונד גלויבען
דיאָ עס אין אונגאַרן איינע, ווערדע-פֿאַנע" ניכט;
(2) דיאָ איהרע לאַזונג, אונאַמאַנגליך גע-
ווענדיג איזט: (3) דיאָ דיאָ לאַזונג נור דורך גע-
זעמליכע מיטטעל" צו עררייכען איזט: (4) דיאָ
געוואַלטהעטיגע איפֿשטריטע געגען דיאָ ווען ניכט
צום ציעלע פֿיהרען; (5) דיאָ מאַן פֿאַן דער רע-
ניערונג, דיאָ עבענפֿאַללס איינע יידישע איזט
ניכטס ערוואַרטען דאָרף. (6) דיאָ עס דיאָ ווען
זינד, וועלכע דער רעניערונג פֿאַרשריפֿטען ער-
טהיילען; (7) דיאָ ניכטאנד אין פֿאַרטיאָט איזט
דער מיט דען ווען האַלט; (8) דיאָ דיאָ ווען
"אונפֿערעסערליך" זינד; (9) דיאָ יעדער בייא
דען רייכטטאָג-האַלען נור פֿיר איינע אַנט-סעמ-
טען שטימען דאָרף; (10) דיאָ מאַן דען אַבע-
געאַרדעטע-קאַנדראַטען בייא זינעס, עהרענ-
וואַרטע" צור פֿערטהידיגונג אונד פֿערברייטונג
דעס "אַנט-סעמטיסמוס" פֿערפֿאַליכטען מוס: (11)
דיאָ מאַן דען אַבעקאָרדעטען, דער דיעזעס עהרענ-
וואַרט ברובט, פֿיר ער האַלטען מוס, מוס,
(12) דיאָ עס בייא אונס קיין אַנדערעס הייל ניכט,
אַלס אין דעס אַנט-סעמטיסמוס; (13) ווער גלויבט,
ווירד זעלע, ווער ניכט גלויבט, ווירד פֿערראַמטט,
עס זינד דיעזע אללענפֿאַללס וואַהל האַכסט קאַמ-
שע, 18 גלויבעס-אויסקל" שלש עטשה עקרוס),
דורך וועלכע דיאָ אַנט-סעמטישען איהר גלויבעס-
בעקענטניס צור דאַרשטעללונג ברענגען, אונד דאָך
קאַן אין מענש, וואָ דיעזער אונגאַרן זימאַנר, און
אונגאַרן נאָך דאָס אַמט איינעס גייסטליכען בעקל-
דען! דיאָ איזט אַממערדיגן האַכסט טורדיג!
* (אייין ריכטער אלס וועכ-
סעלע אַלע פֿער אַרמט הייליג!)
יאָנזף קראַניטין, ביזוהער מיטגלידע איינעס
קאַנגיליכען געריכטס-האַפטעס, וואַרדע דיעזער טאַגע
פֿאַס קאַנגיליכען געריכטס-האַפטע צו שטיינאַמאַנדע
צו פֿינף איהרען ציכטהויז פֿעראַרטטהיילט. — דיע-
זער קראַניטין וואָ נעמליך שאַן פֿאַר איינע איהרע
ווענען פֿעראַנטוואַרטיאָונען פֿאַן אַמטס-געלדערן אין
אונטערזוכונג געצאָגען וואַרדען, שאַן דאַמאַלס
וואַרדע זינענע אַמטעס ענטהאַבען: דאָך זינע
רייכען פֿעראַנטוועטע ערוועצטען שטעללען אללען
שאַדען, וועס האַלב קראַניטין מיטטעלס ריכטערלי-
כען אַרטיטוילס פֿרייגעשפֿאַרען ווערדען קאַנגטע.
— דאָך קראַניטין וואַר בייא דער פֿעראַנטוואַר-
אונג פֿאַן אַמטס-געלדערן ניכט שטעהען געבליבען,
עס שטעללעט זיך נעמליך אַלסבאַרל פֿערויס, דאָס
ער אויך מעהרערע וועכעל-פֿעלשינגען פֿעראַכטע,
וועדער וואַרען זיך ריכען פֿערוואַנדען בייא דער
האַנד, אויס אללען שאַדען צו ערוועצטען אונד דען
שקאַנדאַל צו אונטערדיקען, אונדעס קראַניטין פֿע-
וואַהל לויט געאַהנט! יעטצע ערטש מעיקטע ער עס,
דאָס יעדער "בעטשילע-הו", פֿאַן דעס ער דיעזען גייען
קריש" ערלעגט האַפטע, דעוועלבען אויך זעלבסט ניכט
פֿערשטאַנדען, ערט ווען דיעזע טאַגע אויך דעס מונדע
רבקיס קאַמען, דער וואַרען דיעזעלבען ווירקליך איבערפֿאַלל-
מאַן מוסטע פֿאַסט גלויבען, דיאָ קינד בערענע וואַונדערבאַרע
זינפֿאַנעליע אין דער ברוסט, דאָ קיין מענש זאָלע טאַגע
אויס זינעס איינען הערפֿאַרצייכען קאַן! —
ר' יצחק פֿרייזונגער וואַרדע פֿאַן איינעס געפֿיהלע
איבערוואַלטיגט, וועלכע עס ביזוהער ניכט קאַנטע, ער
האַפטע זינען קאַפֿ געווענט; שווערע שרענען זאָללען
איבער זינע וואַנען. ער וואַסטע עס זיך זעלבסט ניכט צו
עיקלערען, אָב עס שרענען דער פֿריידע וואַרען איבער דיאָ
וואַונדערבאַרע בענאַבונד זינעס איינציגען קינדעס, אָדער
אַבער שרענען דעס קוממערס איבער דיאָ רעליגיאָיע צוקונפֿט
דער קליינער רבקה... אין זינעס נאַנצען וועזען געבראַכען,
זאַנעט ער דאַן:
"קאַמעט הער, רבקה מיין קינד אויך ווילל דיך הייטע
נאָך "בענשען". . . טאַרען געהען וויר יא צום נאַרשען . . .
אונד דאַן . . . נו, דאַן . . . געהאַרטט דו יא ניכט מעהר
מיר! אַך ווילל הייטע דען זענען לויט שרעכען, דאַמיט
ניכט בלאָס נאַטש, זאַנדערען אויך דו אויך האַרטט! מיין
זענען לויטע: "גערענעל אונד דער מיך ערלאָזט האַט אויס
אַללעס איבעל, ער זענען דיעזעס קינד, אונד עס זאָלל אן
דעמוועלבען גענאַנט ווערדען דער נאַמע מיניע מוסטער
שרה, רבקה, חלל אונד לאַה, אַמאן!" . . . דיאָ מינע טאַג-
טע, נוס אונד נאַטשפֿעריכטיג וואָ, וואָ אונזערע אַר-מוסטער
רבקה עס געוועזען, דאָס איזט מיין איינציגער וואַונש! . . .